

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

1. Ειδικά Θέματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2014
2. Το Σύγχρονο Θεματικό Πλαίσιο της Περιφερειακής Ανάπτυξης στην Ελλάδα, Αθήνα, 2013
3. Περιφερειακή Οικονομική, Θεωρία και Πολιτική, τεύχος Α', Πανεπιστημιακή Εκδοση Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδας, Λεβάδεια, 2011
4. Θέματα Περιφερειακής Πολιτικής της Ελλάδος, Σύνδεσμος Ελλήνων Περιφερειολόγων, Αθήνα, 1999
5. Η Διαχείριση των Υδατικών Πόρων του Ν. Κορινθίας, Α.Ο.Σ.Α.Κ. Κόρινθος, 1993
6. Θέματα Διαχείρισης Φυσικών Πόρων, Πανεπιστημιακή Έκδοση, Ι.Π.Α. - Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα, 1992
7. Η Καλλιέργεια του Βάμβακος στη Θεσσαλία, Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Οικονομικής Αναπτύξεως, Αθήνα, 1990

www.papazisi.gr

Ησυγγραφή του παρόντος πονήματος πραγματοποιήθηκε προκειμένου οι αναγνώστες και οι ερευνητές να έχουν μία σύγχρονη παρουσίαση των ταυτοτήτων των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η παρουσίαση των περιφερειών της Ελλάδας γίνεται κατά διαφορετικό τρόπο από εκείνον των παρουσιάσεων των άλλων χωρών της Ένωσης, επειδή το παρουσιαζόμενο ενδιαφέρον για τις ελληνικές περιφέρειες έχει ιδιαίτερη σημασία σήμερα που αυτές βρίσκονται σε χρονικά ορόσημα, τόσο αναφορικά με την επιβίωσή τους και τις επικείμενες σχεδιαστικές πολιτικές τους όσο και με τις επιζητούμενες υλοποίησεις των αναπτυξιακών δράσεων. Οι δεκατρείς αυτοδιοικητικές ελληνικές περιφέρειες, με τη συμμετοχή τους σε σειρές δράσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με τις εφαρμογές εθνικών και τοπικών αναπτυξιακών πολιτικών, καλούνται να ωθήσουν την οικονομία της χώρας στην τροχιά της ανάπτυξης, να συμβάλουν στην αναθέρμανση της πραγματικής οικονομίας, καθώς και να εφαρμόσουν αφενός μεν πολιτικές αξιοποίησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αφετέρου δε πολιτικές της εδαφικής συνοχής των ευρωπαϊκών περιφερειών, οι οποίες θα ολοκληρώνουν και τις οικονομίες των χωρών της Ένωσης.

Επιπλέον, στο βιβλίο πραγματοποιούνται οι αναφορές επί των ευρωπαϊκών περιφερειών κατά τους διαχωρισμούς NUTS, που ποικίλλουν από χώρα σε χώρα λόγω των διαφορετικών θεσμικών παραδόσεων διαχωρισμού των κρατών ή της αυτοδιοίκησης, καθώς και λόγω άλλων ιστορικών και θεσμικών παραδόσεων. Οι παρουσιάσεις των «ταυτοτήτων» των περιφερειών, σε ό,τι αφορά τις οντότητές τους, πραγματοποιούνται για την Ελλάδα βάσει του γεωκαρδικού διαχωρισμού των NUTS2, ο οποίος συμπίπτει με τον γεωγραφικό διαχωρισμό της αυτοδιοικητικής περιφέρειας της χώρας μας. Ο διαχωρισμός βάσει του γεωκαρδικού διαχωρισμού NUTS1 στην Ελλάδα γίνεται σε επίπεδο περιοχών και η σημασία του δεν είναι γεωγραφική, αλλά μόνο στατιστική και πληροφοριακή σε σχέση με τους περιφερειακούς λογαριασμούς. Το παρόν συγγραφικό έργο δεν εστιάζει το ενδιαφέρον του στο κατώτερο επίπεδο των γεωκαρδικών διαχωρισμών στο επίπεδο των NUTS3, που είναι οι δήμοι της χώρας.

Τέλος, στο βιβλίο παρουσιάζονται, λόγω της μεγάλης σημασίας των, οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές της Ένωσης και ο διακυβέρνοντάς τους που αποσκοπούν στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη των περιφερειών και στη μεγέθυνση των αποτελεσμάτων στις μακροπεριφέρειες, που είναι σύνολα περιφερειών με το εδαφικό χαρακτηριστικό της γειτονίας ή της εδαφικής συνέχειας των περιφερειών.

Χ.Α. Λαδιάς

ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΣΗΜΕΡΑ ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΠ. ΛΑΔΙΑΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΠ. ΛΑΔΙΑΣ Οι ευρωπαϊκές περιφέρειες σήμερα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Ο Χρίστος Λαδιάς είναι Οικονομολόγος - Περιφερειολόγος, με μεταπτυχιακές σπουδές στο Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου και Διδάκτωρ του Τμήματος Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του ίδιου Πανεπιστημίου. Σήμερα, είναι Μέλος ΔΕΠ του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, του ανωτέρω Πανεπιστημίου στο γνωστικό αντικείμενο της Περιφερειακής Οικονομικής: Θεωρία και Πολιτική, Τακτικό Μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Ε.Σ.Χ.Σ.Α.) και Εμπειρογνώμων της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιπροπής της Ελλάδας (Ο.Κ.Ε.). Επίσης, είναι Εκδότης-Διευθυντής του διεθνούς επιστημονικού περιοδικού Regional Science Inquiry (EconLit και Scopus) και συγγραφέας βιβλίων του χώρου της Περιφερειακής Επιστήμης. Διετέλεσε Νομάρχης του Κράτους στους Νομούς Φθιώτιδας και Κορινθίας και Καθηγητής της Οικονομικής Θεωρίας του Τμήματος Μηχανικών της Σχολής Ικάρων. Έχει συγγράψει πολλά επιστημονικά άρθρα σε ελληνικά και ξένα περιοδικά και συμμετείχε σε αρκετά επιστημονικά συνέδρια της Ελλάδας και της αλλοδαπής. Κατά το παρελθόν διετέλεσε Μέλος της Επιπροπής κατάρτισης του Εσωτερικού Κανονισμού των Ελληνικών Περιφερειών του Υπουργείου Εσωτερικών.

Πρόλογος του Συγγραφέα

Η συγγραφή του παρόντος πονήματος πραγματοποιήθηκε προκειμένου οι αναγνώστες και οι ερευνητές να έχουν μία σύγχρονη παρουσίαση των ταυτοτήτων των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η παρουσίαση των περιφερειών της Ελλάδας γίνεται κατά διαφορετικό τρόπο από εκείνο των παρουσιάσεων των άλλων χωρών της Ένωσης. Αυτό έγινε επειδή το παρουσιαζόμενο ενδιαφέρον για τις ελληνικές περιφέρειες έχει ιδιαίτερη σημασία σήμερα που αυτές βρίσκονται σε χρονικά ορόσημα, τόσο αναφορικά με την επιβίωσή τους και τις επικείμενες σχεδιαστικές πολιτικές τους όσο και με τις επιζητούμενες υλοποιήσεις των αναπτυξιακών δράσεων. Οι δεκατρείς αυτοδιοικητικές ελληνικές περιφέρειες, με τη συμμετοχή τους σε σειρές Δράσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με τις εφαρμογές εθνικών και τοπικών αναπτυξιακών πολιτικών, καλούνται να ωθήσουν την οικονομία της χώρας στην τροχιά της ανάπτυξης, να συμβάλουν στην αναθέρμανση της πραγματικής οικονομίας, καθώς και να εφαρμόσουν αφενός μεν πολιτικές αξιοποίησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αφετέρου δε πολιτικές της εδαφικής συνοχής των ευρωπαϊκών περιφερειών, οι οποίες θα ολοκληρώνουν και τις οικονομίες των χωρών της Ένωσης. Οι στοχευμένες δράσεις και οι αποτελεσματικές εφαρμογές μέσα από την πλήρη απορρόφηση των κονδυλίων θα αποτελούν την επιβεβαίωση του μέγιστου ρόλου των περιφερειών για την προσεχή αναπτυξιακή πορεία της Ελλάδας, η οποία εξαρτάται άμεσα και με την απαγκίστρωσή της από τις θεσμικές υποχρεώσεις της από τα τρία μνημόνια αναγκαστικών εφαρμογών οικονομικών πολιτικών εδώ και μία πενταετία. Οι παρουσιάσεις των χαρακτηριστικών των περιφερειών στο παρόν πόνημα έχουν στοιχεία σύγχρονα που χρήζουν περαιτέρω σχολιασμών και προβληματισμών και επιπλέον δίνουν και την απτή εικόνα της σημερινής πραγματικότητας. Σε σύγκριση με τις λοιπές χώρες της Ε.Ε., οι περιφέρειες της Ελλάδας παρουσιάζονται με περισσότερα στοιχεία, τα οποία αποτελούνται κατ' αρχάς από δημογραφικά χαρακτηριστικά –σε συνδυασμό με συγκεκριμένες χρηστικές αναφορές– και από ομάδες περιφερειακών λογαριασμών σε χρονική διάρκεια σχεδόν ενός οικονομικού κύκλου τις περισσότερες φορές. Οι εν λόγω ομάδες παρουσιάζονται και σχολιάζονται διαφορετικά σύμφωνα και με τους γενικούς πίνακες της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής που, όπου χρειάστηκε έχουν ανακατασκευασθεί.

Περαιτέρω, τα ανωτέρω στοιχεία των περιφερειών της χώρας αποτελούνται από τις περιγραφές και τις επισημάνσεις των σχεδιαστικών πολιτικών τους, τόσο αναφορικά με την εκτέλεση των σχετικών Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων όσο και με τους σχεδιασμούς των επικείμενων αναθεωρήσεων των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.). Οι παρουσιάσεις των «ταυτοτήτων» των περιφερειών, σε ό,τι αφορά τις οντότητές τους, πραγματοποιούνται για την Ελλάδα βάσει του γεωκαδικού διαχωρισμού των NUTS2, ο οποίος συμπίπτει με τον γεωγραφικό διαχωρισμό της αυτοδιοικητικής περιφέρειας της χώρας μας. Ο διαχωρισμός βάσει του γεωκαδικού διαχωρισμού NUTS1 στην Ελλάδα γίνεται σε επίπεδο περιοχών και η σημασία του δεν είναι γεωγραφική, αλλά μόνο στατιστική και πληροφοριακή σε σχέση με τους περιφερειακούς λογαριασμούς. Το παρόν συγγραφικό έργο δεν εστιάζει το ενδιαφέρον του στο κατώτερο επίπεδο των γεωκαδικών διαχωρισμών στο επίπεδο των NUTS3 που είναι οι δήμοι της χώρας. Το πρώτο μέρος του βιβλίου περατώνεται με την αναφορά στους νεοθεσπισθέντες κανόνες επιλεξιμότητας των δαπανών των πράξεων που εντάσσονται στα προγράμματα της Νέας Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020. Η σχετική νομοθεσία που θέσπισαν τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όρισε ότι οι κανόνες επιλεξιμότητας των δαπανών όλων των έργων, που συγχρηματοδοτούνται στο πλαίσιο της Νέας Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020 από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείου (Ε.Κ.Τ.), το Ταμείο Συνοχής (Τ.Σ.) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, θα τίθενται από τα κράτη μέλη αυτής. Βάσει των ανωτέρω, ο Υπουργός Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού της χώρας μας

εξέδωσε τη σχετική εγκύκλιο την 25.08.2015 με αριθμ. 81986/ΕΥΘΥ712/31.7.2015, που αναφέρεται στην πράξη του (ΦΕΚ Β' 1822/2408-2015) και με τίτλο «Εθνικοί κανόνες επιλεξιμότητας δαπανών για τα προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014-2020 – Έλεγχοι νομιμότητας δημοσίων συμβάσεων συγχρηματοδοτούμενων πράξεων ΕΣΠΑ 2014-2020 από Αρχές Διαχείρισης και Ενδιάμεσους Φορείς – Διαδικασία ενστάσεων επί των αποτελεσμάτων αξιολόγησης πράξεων Κατηγορία: Επενδύσεις – αναπτυξιακά κίνητρα». Οι κανόνες επιλεξιμότητας –για το τι επιτρέπεται να επιλεγεί– έχουν υποχρεωτική εφαρμογή από τους φορείς που εμπλέκονται στη διαχείριση, στον έλεγχο των προγραμμάτων και εμπλέκονται επίσης στην υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων και ισχύουν για όλες τις δράσεις που αφορούν τις περιφέρειες της Ελλάδας.

Στο δεύτερο μέρος του πονήματος πραγματοποιούνται οι αναφορές επί των ευρωπαϊκών περιφερειών κατά τους διαχωρισμούς NUTS που ποικίλλουν από χώρα σε χώρα λόγω των διαφορετικών θεσμικών παραδόσεων διαχωρισμού των κρατών ή της αυτοδιοίκησης, καθώς και λόγω άλλων ιστορικών και θεσμικών παραδόσεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να εφαρμόσει τις πολιτικές των συνοχών, κυρίως της εδαφικής συνοχής, στηρίζει κατά βάση αυτές τις πολιτικές στις χωρικές οντότητες των τριών κατηγοριών των NUTS. Οι περιφέρειες NUTS που είναι διαφορετικές από κράτος σε κράτος εδράζονται σε πληθυσμιακά επίπεδα όπως τα NUTS1, NUTS2 και NUTS3. Υφίστανται κράτη, όπως παραδείγματος χάριν το Ήνωμένο Βασίλειο που η διοικητική διαίρεση και οργάνωση του είναι ασύμμετροι θεσμοί, ήτοι, υφίσταται διαφορετική οργάνωση μέσα στην ίδια τη χώρα και ως περιφέρεια νοείται μία ευρεία χωρική περιφέρεια, η οποία ορίζεται στο επίπεδο NUTS1 του θεσμού της Ένωσης. Τα άλλα κράτη που αναφέρονται έχουν το χαρακτηριστικό να συμπίπτει η περιφέρεια επιπέδου NUTS1 με το ίδιο το επίπεδο του κράτους τους κ. ο. κ.

Για τις ανωτέρω περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν παρουσιάζονται οι περιφερειακοί τους λογαριασμοί, διότι τούτο θα αποτελούσε μεγάλο όγκο πολύτομων παρουσιάσεων και ο σκοπός του εν λόγω πονήματος είναι να καλύψει κυρίως τις γνώσεις των φοιτητριών και των φοιτητών επί του βασικότατου θεσμού των περιφερειών. Οι γνώσεις εμπλουτίζονται περαιτέρω με την παρουσίαση διαφόρων πολιτικών επί των χωρικών οντοτήτων των NUTS1 ιδιαίτερα, με άλλα στοιχεία που βοηθούν στην κατανόηση της ασκούμενης σήμερα περιφερειακής πολιτικής, ειδικότερα της πολιτικής της εδαφικής συνοχής που αποτελεί έναν από τους βασικούς θεμέλιους λίθους της σύγκλισης των περιφερειών της Ευρώπης και αργότερα της ακόμη μεγαλύτερης σύγκλισης των κρατών αυτής. Οι παρατιθέμενες και αναλυόμενες κατηγορίες των καινοτόμων, των μεσογειακών και των παράκτιων περιφερειών δίδουν στον αναγνώστη να κατανοήσει την σημασία της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εξειδίκευση αυτής σύμφωνα με τα γεωγραφικά και εδαφικά γνωρίσματα αυτών. Επίσης, αναλύονται τα χαρακτηριστικά της περιφερειακής πολιτικής με την πραγματοποίηση αναφορών στις τομεακές και χωρικές πολιτικές και με την ανάλυση της σημασίας των ρόλων των διαφθωτικών ταμείων της Ε.Ε.

Ο εκσυγχρονισμός της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης αποτελεί μέρος των κεφαλαίων του δεύτερου μέρους και βασίζεται, όπως επισημαίνεται, στις αρχές της χρηστής διακυβέρνησης που θέσπισε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και είναι η διαφάνεια, η συμμετοχή, η λογοδότηση, η αποτελεσματικότητα και η συνοχή. Κάθε επέκταση της διακυβέρνησης σε τομείς ή σε χωρικά επίπεδα περιλαμβάνει αυτές τις αρχές όπως είναι ή βελτιωμένες. Επιπροσθέτως, σημαντικό κεφάλαιο αποτελεί η επιχειρούμενη συγκριτική παρουσίαση των στοιχείων διακυβέρνησης στις κρατικές περιφερειακές διοικήσεις και αυτοδιοικήσεις των χωρών μελών της Ε.Ε. Τέλος, στο βιβλίο παρουσιάζονται λόγω της μεγάλης σημασίας των, οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές της Ένωσης και η διακυβέρνηση τους που αποσκοπούν στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη των περιφερειών και στη μεγέθυνση των αποτελεσμάτων στις μακροπεριφέρειες που είναι σύνολα περιφερειών με το εδαφικό χαρακτηριστικό της γειτονίας ή της εδαφικής συνέχειας των περιφερειών.

Χρίστος Απ. Λαδιάς, Οκτώβριος 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	15
---------------	----

ΜΕΡΟΣ Α'

Οι περιφέρειες της χώρας μας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Οι περιφέρειες της χώρας μας

1.1. Εισαγωγή.....	21
1.2. Πληθυσμιακά στοιχεία των ελληνικών περιφερειών	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Περιφερειακοί λογαριασμοί σε ομάδες ανά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια (NUTS1 και NUTS2) - Πρώτη ομάδα

2.1. Εισαγωγή.....	37
2.1.1. Οι ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου κατά γεωγραφική ζώνη, περιφέρεια και κλάδο.....	37
2.1.2. Η απασχόληση κατά γεωγραφική ζώνη, περιφέρεια και κλάδο	38
2.1.3. Το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό	38
2.1.4. Οι λογαριασμοί νοικοκυριών κατά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια.....	38
2.1.5. Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό	39

2.2.	Πίνακες της πρώτης ομάδας των περιφερειακών λογαριασμών των περιφερειών της Ελλάδας	40
2.2.1.	Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.....	40
2.2.2.	Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	51
2.2.3.	Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	62
2.2.4.	Περιφέρεια Θεσσαλίας	74
2.2.5.	Περιφέρεια Ηπείρου	83
2.2.6.	Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	92
2.2.7.	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.....	102
2.2.8.	Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.....	112
2.2.9.	Περιφέρεια Πελοποννήσου	122
2.2.10.	Περιφέρεια Αττικής.....	131
2.2.11.	Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.....	139
2.2.12.	Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.....	150
2.2.13.	Περιφέρεια Κρήτης.....	161
2.3.	Συμπεράσματα εκ των παρατηρήσεων επί των πινάκων	172

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Περιφερειακοί λογαριασμοί όλων των περιφερειών της Ελλάδας (NUTS2) - Δεύτερη ομάδα

3.1.	Εισαγωγή.....	175
3.1.1.	Η συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά περιφέρεια - Μεταβολές	175
3.1.2.	Το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ανά περιφέρεια - Μεταβολή.....	176
3.1.3.	Η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία προϊόντος ανά κλάδο (Α10) και περιφέρεια (2012)	176
3.1.4.	Η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία για τα έτη 2000-2012 σε εκατομμύρια ευρώ και η κατανομή τους σε επίπεδο περιφέρειας	176
3.1.5.	Πίνακας περιγραφής κλάδων οικονομικής δραστηριότητας της Α10 ταξινόμησης Nace Rev. 2	176
3.2.	Οικονομικοί λογαριασμοί γεωργίας κατά γεωγραφική ζώνη και περιφέρεια	177
3.2.1.	Εισαγωγή	177
3.2.2.	Πίνακες δεύτερης ομάδας περιφερειακών λογαριασμών.....	179
3.3.	Συμπεράσματα εκ των παρατηρήσεων των πινάκων και των διαγραμμάτων.....	190

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.) των περιφερειών της χώρας στη Νέα Προγραμματική Περίοδο 2014-2020

4.1.	Εισαγωγή	193
4.2.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	195
4.3.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας	203
4.4.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας	215
4.5.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Θεσσαλίας	225
4.6.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Ήπειρου	236
4.7.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Ιονίων Νήσων	245
4.8.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	258
4.9.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	269
4.10.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Πελοποννήσου	280
4.11.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Αττικής	289
4.12.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	301
4.13.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	310
4.14.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Κρήτης	319

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) - Αναθεωρήσεις

5.1.	Εισαγωγή.....	333
5.2.	Η περίπτωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.....	336
5.3.	Η περίπτωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας	338
5.4.	Η περίπτωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.....	339
5.5.	Η περίπτωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Ηπείρου.....	340
5.6.	Η περίπτωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Θεσσαλίας.....	341
5.7.	Η περίπτωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων.....	342
5.8.	Η περίπτωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	343
5.9.	Η περίπτωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	345
5.10.	Η περίπτωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Πελοποννήσου	346
5.11.	Η περίπτωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	347
5.12.	Η περίπτωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	348
5.13.	Η περίπτωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Κρήτης.....	349

5.14. Η περίπτωση του Νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας/Αττικής ή το (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) της Περιφέρειας Αττικής.....	349
5.14.1. Εισαγωγή	349
5.14.2. Βασικοί στόχοι	352
5.14.3. Βασικές αρχές σχεδιασμού του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας/Αττικής 2021.....	357

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η επιλεξιμότητα των περιφερειών και των δαπανών των έργων

6.1. Ο χάρτης περιφερειακών ενισχύσεων της Ελλάδας και η επιλεξιμότητα των περιφερειών της	361
6.2. Οι κανόνες επιλεξιμότητας των δαπανών των πράξεων που εντάσσονται στα προγράμματα της Νέας Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020	364

Μέρος Β'

Οι περιφέρειες των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η τοπική διακυβέρνηση στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1.1. Η τοπική διακυβέρνηση στις ευρωπαϊκές περιφέρειες	371
1.2. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διακυβέρνηση	373
1.3. Ο εκσυγχρονισμός των επιπέδων της διακυβέρνησης	375
1.4. Ο Χάρτης πολυεπίπεδης διακυβέρνησης στην Ευρώπη	379
1.5. Η αξιολόγηση της διακυβέρνησης στις περιφέρειες της Ευρώπης.....	382
1.6. Η αξιολόγηση της τοπικής διακυβέρνησης διά των δεικτών μέτρησης των διαστάσεών της	387

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η κατάταξη των γεωστατιστικών μονάδων κατά NUTS

2.1.	Οι περιφέρειες ή οι γεωστατιστικές μονάδες της Ευρώπης κατά NUTS	391
2.2.	Η απεικόνιση των περιφερειών ή μονάδων κατά NUTS1 και NUTS2	393
2.3.	Οι κατατάξεις των περιφερειών ή γεωστατιστικών μονάδων των χωρών της Ε.Ε. κατά NUTS1, NUTS2 και στοιχεία για τη διακυβέρνηση στις περιφερειακές διοικήσεις και αυτοδιοικήσεις αυτών.....	398

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Οι χαρακτηρισμοί περιφερειών για την άσκηση πολιτικών

3.1.	Οι καινοτόμες περιφέρειες.....	435
3.2.	Οι παράκτιες περιφέρειες	439
3.3.	Οι μεσογειακές περιφέρειες.....	443

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Οι μηχανισμοί άσκησης των πολιτικών

4.1.	Τα χαρακτηριστικά της περιφερειακής πολιτικής	449
4.2.	Τα περιφερειακά ταμεία και οι επενδύσεις	452

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Βασικές εφαρμογές περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης

5.1.	Η επιλεξιμότητα των περιφερειών ή περιοχών επιπέδου NUTS2.....	455
5.2.	Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές και η διακυβέρνηση.....	461

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	465
-----------------	-----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	471
--------------------	-----